

**İYİ Kİ
DOĞDUN
MUHİBBE
DARGA**

Sayfa 6

APOLLON VE DAPHNE

Apollon'un Daphne'ye olan aşkı, Güneş ve alacakaranlığın hiç bitmeyen kovalamacasıdır.

Sayfa 12

MEÇHUL ZENGİNLİK ANAİA

Anaia, bugünkü adıyla Kadı Kalesi, Kuşadası çevresinde keşfedilebilecek çok sayıdaki antik kentten biri.

Sayfa 14

YERLEŞİK YAŞAMIN İLK İZLERİ

Çatalhöyük'te kazılar başlayana dek hiç kimse Anadolu'nun ortasında Yeni Taş Çağı'na ait bir köy bulunabileceğini düşünmüyordu.

Sayfa 24

Milliyet **ARKEOLOJİ**

20 Haziran 2021 Pazar | Sayı: 3

TARİH / ÖREN YERİ / MÜZE / GEZİ

ESKİ SARAY YENİ KEŞİF

Fatih Sultan Mehmet'ten Sultan Abdülmecid'e kadar yaklaşık 400 yıl Osmanlı'nın kalbi olan Topkapı Sarayı'nda Harem kısmının kapalı bölümleri ilk kez ziyarete açılıyor. Sizi sarayın bulunduğu bölgenin pagan tarihinden başlayan bir zaman tüneline sokuyoruz. **MERT İNAN**

OSMANLI'DA HUKUK SİSTEMİ

Şer'î ve örfî hukukun geçerli olduğu Osmanlı'da hâkim görevindeki kadılar devletten maaş almaz, davalardan aldıkları harçlarla geçinirlerdi

Dr. Av. Muhammed Hardalaç

Osmanlı Devleti, üç kıta üzerinde hüküm sürerken, birçok milleti barındıran tebaasına adil davranabilmek adına, hukuk sistemini sağlam temeller üzerine kurması gerektiğinin bilincindeydi ve bunu başarabilmişti. Bunu yaparken de şer'î hükümler ile birlikte örfî hukuku gözetmişti. Şer'î hukuk, örfî hukuk, mahkemeler ve Osmanlı padişahının yargı yetkisi, Osmanlı'nın hukuk sistemiyle alakalı incelenmesi gereken başlıca konulardır.

Merkeziyetçi yapı

Osmanlı Devleti'nin hukuk sistemi İslam hukukudur. Padişah tüm yetkileri elinde toplamıştır. Devlet teşkilatı, hukuki yapı ve yargı teşkilatındaki mükemmel kurumsallaşma ve sistemleşmenin bir ürünü olarak Osmanlı siyasi iktidarı, belki de kendinden önceki Türk-İslam devletlerinin içinde en merkeziyetçi olanıdır. Çok güçlü merkezi iktidara rağmen gerek İslam hukuku gerekse Türk devlet geleneği, padişahın tasarruflarını belli açılardan sınırlandırmaktadır. Bu durum, Osmanlı siyasi otoritesini diğer klasik monarşilerden farklı özellikler gösteren bir otoriteye dönüştürmektedir.

Şer'î hukuk

İslam dinine göre düzenlenen kanunlar ve kurallar şer'î hukuku oluşturur. Şer'î hukukun kaynağı Kuran, icmâ, sünnet ve kıyastır. Din ve yasama işleri şeyhülislamla aittir. Ancak şeyhülislamın yargılama yetkisi yoktur. Yürütme ve yasama fetvalarla sağlanmaktadır. Şer'î hukukun temeli İslamiyet'in Hanefilik mezhebine dayandırılmıştır. Kazasker ve kadılar adli işlerden sorumludur. Şer'î hukukun işleyişini sağlayan en önemli

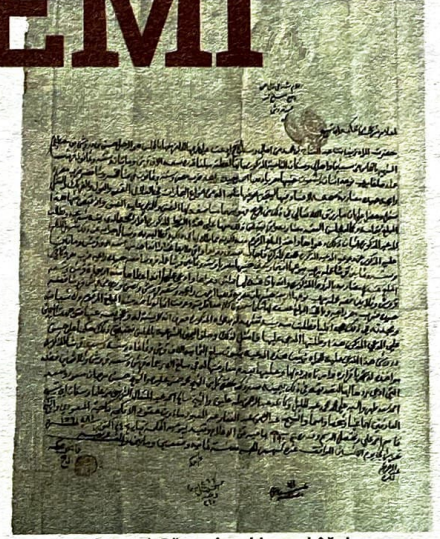
kurum kazaskerliktir. Kazasker, Osmanlı yargı sistemini oluşturan kadıların tayin ve terfi işlerini yapardı. "İstanbul efendisi" olarak anılan İstanbul kadısı, Osmanlı sınırları içindeki en yüksek rütbeli yargıçtı. Eyalet, sancak ve kazalardaki mahkemelerde hâkim olarak kadı bulunurdu. Kadılar devletten maaş almaz, davalardan aldıkları harçlarla geçimlerini sağlarlardı. Kadının verdiği karardan şüphe duyanlar üst mahkeme olarak Dîvân-ı Hümâyûn'a başvurabilirdi.

Örfî hukuk

Osmanlı uygulamasında şer'î yetki çerçevesinde, kural olarak yasama organı olan padişahın emir ve fermanlarıyla oluşan ve sonraları kanunnamelerle düzenlenen hukuka "örfî hukuk" adı verilmiştir. Osmanlı kanunnameleri padişahın iradesi veya hükümetin talebi ile Dîvân-ı Hümâyûn üyelerinden "nişancı" tarafından hazırlanır, şeyhülislamdan meşruiyetine dair fetva alındıktan sonra, divanda görüşülüp padişaha arz olunur, padişah uygun bulursa tuğrası çekilip bu kanunlar padişah iradesine bağlandıktan sonra ilan edilirdi.

Osmanlı'da mahkemeler

Osmanlı Devleti'nde adalet işleri; şer'î mahkemeler, cemaat mahkemeleri, konsolosluk mahkemeleri ve 19. yüzyıldan itibaren batılı tarzda mahkemeler tarafından yürütülmüştür. Davalara kadı bakardı. Mahkeme binası kadının evi olabildiği gibi kentin camisinin yanındaki bir mekân da olabilirdi. 19. yüzyıl ortalarına kadar İstanbul kadısının belli bir mahkeme binası yoktu. Kadının hususi konağı mahkeme olarak kullanılmaktaydı. Ancak 1837'de Bâb-ı Meşihât ya da

Osmanlı Dönemi mahkeme kâğıdı

Şeyhülislam Kapısı olarak anılacak Etmeydanı'ndaki bir bina ile kadı, anonim bir nitelik kazanmıştır.

Padişah ve yargı yetkisi

Padişah, Osmanlı Devleti'nin başkanıdır. Bu bakımdan hukuken İslam hukukundaki halife konumundadır ve halife için geçerli olan hükümler padişah için de geçerlidir. Osmanlı Devleti'nin kuruluşundan yıkılışına kadar padişahların sadece Osmanoğulları hanedanının erkek üyeleri arasından gelebileceği kuralı hâkim olmuştur. Ancak devletin, padişah ve ailesinden bağımsız bir varlığı mevcuttur. Bu durumu yaratan en önemli etken Osmanlı Devleti'nin, monarşinin standart bir şekli olmaması, padişahın yetkilerinin çeşitli açılardan sınırlandırılmış olmasıdır. Osmanlı padişahları, devletin bütün fonksiyonlarını elinde toplamıştır. Yasama, yürütme ve yargı güçlerinin kullanılmasında mutlak egemendir. Ancak bu durum teorik olup erkin ilk sahibini göstermekte, uygulamada bu fonksiyonların her biri özel olarak kurumsallaşmış bürokratik müesseseler tarafından vekaleten yürütülmektedir. Padişah bunlar üzerinde denetleyici ve dengeleyici bir misyona sahiptir ■

Temsilî bir resimde İstanbul Kadısı (sağ başta oturan) ve Mekke Kadısı (yerde oturan)